

Muhasebe Bilgi Kalitesinde Bağımsız Denetim Bilincinin Etkisi: Nitel Bir Araştırma*

Nurettin KOCA¹

Özet

Bağımsız denetimi bazı işletme sahipleri işletmeye getirdiği maliyetler nedeniyle yük olarak görürken, denetimi işletme körlüğünü ortadan kaldıran bağımsız bir faaliyet olduğunun bilincinde olan işletme sahipleri için ise bir fırsattır. Bağımsız denetimin işletme tarafından bir fırsat olarak görülmesi doğal olarak işletmeye birtakım faydalar sağlayacaktır. Muhasebe bilgi kalitesindeki artışı, bu faydalardan biri olarak sayabiliriz. Bu kapsamda çalışma, muhasebe bilgi kalitesinde bağımsız denetim bilincinin etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın kapsamını, muhasebe ve denetim alanında çalışmalar yapan akademisyenler oluşturmaktadır. Veriler, 5 sorudan oluşan mülakat formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler MaxQda programıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; muhasebe bilgi kalitesi ile bağımsız denetim kalitesi arasında karşılıklı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu, bağımsız denetim muhasebe bilgi sisteminin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve kaliteli bilgi üretmesinde temel güvencelerden biri olduğu, bağımsız denetimin faydaları düşünüldüğünde bağımsız denetimin işletmeler için bir fırsat olarak görülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Kalitesi, Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetim Kalitesi, Bağımsız Denetim Bilinci

The Effect of Independent Auditing Awareness on Accounting Information Quality: A Qualitative Research

Abstract

While some business owners see independent auditing as a burden due to the costs it brings to the business, it is an opportunity for business owners who are aware of the fact that auditing is an independent activity that eliminates business blindness. The fact that independent audit is seen as an opportunity by the business will naturally provide some benefits to the business. We can count the increase in accounting information quality as one of these benefits. In this context, the study was conducted to reveal the effect of independent auditing awareness on accounting information quality. The scope of the study consists of academicians working in the field of accounting and auditing. Data were collected through an interview form consisting of 5 questions. The obtained data were analyzed with the Maxqda program. At the end of the study; It has been concluded that there is a reciprocal and positive relationship between the quality of accounting information and the quality of independent auditing, that independent auditing is one of the main assurances in the healthy functioning of the accounting information system and producing quality information, and that independent auditing should be seen as an opportunity for businesses when the benefits of independent auditing are considered.

Keywords: Accounting Quality, Independent Audit, Independent Audit Quality, Independent Audit Awareness.

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi / Submitted: 21.5.2023 Makale Kabul Tarihi / Accepted: 27.7.2023

*Bu makale 29 Eylül-1 Ekim 2022 tarihleri arasında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde düzenlenen 9. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi adlı etkinlikte sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özeti kongre bildiri özet kitabında basılmış bildirinin tamamlanmış halidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Afşin Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, kocanurettin417@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-3309-9428>

Bu çalışma için etik onay, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Etik Kurulu'ndan 12.08.2022 tarih ve E-72321963-824.02.03-145509 sayılı olarak alınmıştır.

Atf (Citation): Koca, N. (2023). Muhasebe bilgi kalitesinde bağımsız denetim bilincinin etkisi: nitel bir araştırma. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 3(2), 129-146.

1. GİRİŞ

İşletmeler değişen ekonomik koşullarda varlıklarını devam ettirebilmek için sürekli olarak doğru bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu bilgilerin bazılarını işletme dışından elde ederken, çok büyük önemli bir kısmını ise kendi muhasebe bilgi sistemlerinden elde ederler. Muhasebe bilgi sistemi, bir işletmenin kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, işletmenin işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen değişimleri (artış/azalış), işletmenin finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili taraflara ileten bir sistemdir (Koca, 2021: 74; Sevilengül, 2014: 3). İşletmenin isabetli kararlar verebilmesi için bu sistemde üretilen bilgilerin gerçeği yansıtan, manipüle edilmemiş, tarafsız ve hileden arındırılmış olması (Elitaş, 2013: 52), diğer bir ifadeyle muhasebe bilgilerinin kaliteli olması gerekir. Muhasebe bilgi kalitesi, finansal tablolarda yer alan bilgilerin, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun olması (Gençoğlu ve Ertan, 2012: 2) olarak tanımlanmaktadır.

İşletmenin sağlıklı bir şekilde yönetilmesinde önemli bir etkiye sahip olan muhasebe bilgi kalitesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır (Koca, 2021: 80). Bu faktörler işletme dışı (ülkelere özgü) faktörler ve işletmeye özgü faktörler olarak sınıflandırılmaktadır. Ülkelere özgü faktörler; yasal ve politik sistem, ülkenin ekonomik durumu, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, vergi sistemi, kültür, muhasebe sistemi, muhasebe mesleğine verilen önem ve muhasebe standartları olarak sıralanmaktadır. İşletmeye özgü faktörler ise; işletmenin büyüklüğü, işletmelerin sermaye yapıları, işletmelerin sahiplik yapıları, kurumsal yönetim anlayışı, sürekli iyileştirme, risk yönetimi, muhasebe personeli, eğitim ve etik, iç kontrol sistemi ve bağımsız denetim olarak sıralanmaktadır (Gençoğlu ve Ertan, 2012: 5-15; Arıcı ve Karğın, 2017: 225; Soderstrom ve Sun, 2007: 690-696; Dinçer, 2010: 137; Ertan, 2011: 50; Koca, 2021: 96). Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler arasında gösterilen bağımsız denetim, bilgi kullanıcılarına makul bir güvence sağlayan ve muhasebe hatalarını tespit eden, muhasebe bilgi sisteminin eksikliklerini ortaya çıkaran ve bu eksiklikleri ilgililere ileten bir süreci ifade etmektedir (Koca, 2021: 96). Bu sürecin farkında olan işletme sahipleri ve yöneticileri bağımsız denetimin gerekliliği konusundaki yeterli düzeyde bilince sahiptirler.

Bağımsız denetim bilinci, denetlenen işletme sahiplerinin denetimin gerekliliği konusundaki tutum ve davranışları olarak tanımlanabilir. Bu bilince sahip işletme sahibi ve yöneticileri, denetim faaliyetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için denetçilere gerekli olan şartları sağlayacak ve herhangi bir engellemede bulunmayacaklardır. Bu durum denetim faaliyetinin kaliteli bir şekilde sonuçlanmasına etki ederek, muhasebe bilgi kalitesinin oluşmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda bu çalışma, bağımsız denetim bilincinin muhasebe bilgi kalitesine olan etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Toplam 4 bölümde oluşan çalışmada; giriş, literatür araştırması, araştırma ve sonuç başlıklarına yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Muhasebe bilgi kalitesinin işletme ve işletmeyle ilgilenen çevreler açısından önemli olduğu bilinmektedir. Bağımsız denetim bilincinin muhasebe bilgi kalitesine etkisini inceleyen çalışmaya rastlanılsa da muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörlerin incelendiği birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir.

Xu (2015) muhasebe bilgi kalitesi için en önemli faktörleri ve bu faktörlerin muhasebe bilgi kalitesi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucu; muhasebe bilgi kalitesini etkileyen en önemli üç faktörün üst yönetim bağlılığı, muhasebe bilgi sistemlerinin doğası ve girdi kontrollerinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışmanın diğer sonucu, bu önemli üç faktörün algılanan performans ile algılanan muhasebe bilgi sistemleri veri kalitesi sonuçları arasında önemli bir pozitif ilişki olduğunu göstermiştir.

Arıcı ve Karğın (2017) muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörleri kavramsal olarak ele aldıkları çalışmalarında, muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörleri ülkelere özgü faktörler ve işletmelere özgü faktörler olarak iki kategoride incelemişlerdir.

Özçelik (2018) kurumsal yönetim yaklaşımının muhasebe bilgi kalitesine etkisini araştırdığı çalışmasında, kurumsal yönetim uygulamalarının muhasebe bilgi kalitesi üzerinde etkili olduğu sonucunu elde etmiştir.

Köse (2019) TFRS/IFRS'yi zorunlu ve gönüllü olarak uygulayan Türkiye ve Dünya'daki işletmelerde TFRS/IFRS'nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucu; Türkiye'de ve diğer ülkelerde TFRS/IFRS'nin muhasebe kalitesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu şeklindedir.

Ahmad ve İlyas (2019) muhasebe bilgi kalitesi üzerinde denetim kalitesinin etkisini test etmek için yaptıkları araştırmada, denetim kalitesi düzeyinin muhasebe bilgi kalitesini o oranda etkileyeceği sonucuna ulaşmışlardır.

Çankaya ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada, ülke ekonomileri, politika, dış çevre, mesleğe verilen önem, ilgili yasal düzenlemeler, sürekli iyileşme, risk yönetimi, denetim, yönetimin yaklaşımı, eğitim ve etik gibi faktörlerin muhasebe bilgi kalitesine etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Dalkılıç (2019) bağımsız denetim faaliyetinin kaliteli bir şekilde yürütülmesini, muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler arasında göstermiştir.

Kaya (2020), muhasebe meslek mensupları ile yaptığı çalışmada, bağımsız denetimin finansal tablo bilgilerinin güvenilirliği üzerinde olumlu etkisinin olduğunu ifade etmiştir.

Phomlaphatrachakom (2020) muhasebe kontrol sisteminin Tayland'daki otomobil parçası işletmelerinin muhasebe bilgi kalitesi, değer yaratma ve firma başarısı üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçladığı çalışmasında; muhasebe kontrol sisteminin muhasebe bilgi kalitesi ve değer yaratma üzerinde önemli bir pozitif etkiye sahip olduğunu ve ayrıca, değer yaratmanın firma başarısı üzerinde önemli bir pozitif etkisi olduğu ve muhasebe kontrol sistemi-firma başarısı ilişkilerine önemli ölçüde aracılık ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Demir ve Onocak (2021) muhasebe bilgi çevresini açıkladıkları ve muhasebe bilgi kalitesini arttıran ve azaltan faktörleri tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında; muhasebe meslek sahiplerinin tarafsız olması, üretilen bilgilerin tekdüzen muhasebe bilgi sistemine, muhasebe standartlarına ve yasalara uygun olması, etkin iç kontrol sisteminin varlığı ve iç denetimin muhasebe bilgi kalitesini arttıracakları sonucuna ulaşmışlardır.

Karyağdı ve Koca (2022) bağımsız denetim ile muhasebe bilgi kalitesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yaptıkları literatür incelemesi sonucunda; bağımsız denetimin muhasebe bilgi kalitesini olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde muhasebe bilgi kalitesini etkileyen birçok faktörün ele alındığı görülmüştür. Ancak, bu çalışmanın konusu olan "bağımsız denetim bilinci" daha önceki yapılan çalışmalarda muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktör olarak ele alınmamıştır. Bu yönüyle özgünlüğe sahip olan çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3. ARAŞTIRMA

Bu başlık altında; araştırmanın önemi, amacı ve kapsamı, verilerin elde edilmesi ve analizi ve bulgulara yer verilmiştir. Bu çalışma için etik onay, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Etik Kurulu'ndan 12.08.2022 tarih ve E-72321963-824.02.03-145509 sayı olarak alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Önemi, Amacı ve Kapsamı

Ticari sınırların kalktığı günümüzde işletmeler, uluslararası alanlarda doğrudan yatırım yapmakta veya çok uluslu şirketlere ortak olmaktadır. Bu gelişmeler ile büyüyen şirketlerin işlemlerinin daha karmaşık hale gelmesiyle birlikte hatalı ve hileli işlemlerin yapılma olasılığı artmakta ve doğru olan bilgiye ulaşmak daha da zorlaşmaktadır (Koca, 2021: 3). Güvenilir bilgiye olan ihtiyacı arttıran bu durum, bağımsız denetimin gerekliliğini her geçen gün ortaya koymaktadır. Özellikle bilgi kullanıcılarından olan işletme sahiplerinin denetimin gerekliliği konusundaki bilinci, bağımsız denetim faaliyetlerinin kalitesini yükseltecek, denetimde kalitenin yükselmesi de muhasebe bilgi kalitesine olumlu ve pozitif yönde katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, işletme sahiplerinin bağımsız denetimin gerekliliği konusundaki bilincinin muhasebe bilgi kalitesine olan etkisini tespit etmektir.

Araştırmanın kapsamını bağımsız denetçi kimliğine sahip, bağımsız denetim, bağımsız denetimde kalite, muhasebe ve muhasebe bilgi kalitesi, muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler ile ilgili bilimsel çalışmalarını

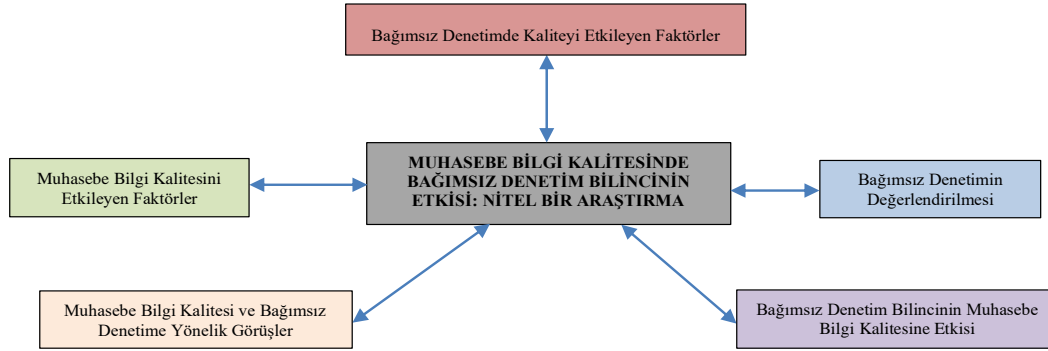
işletme yöneticileri, işletmelerde yönetici pozisyonlarında bulunan muhasebe elamanları, mali müşavirler ve bağımsız denetçiler ile yapan akademisyenler oluşturmaktadır.

3.2. Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Çalışma nitel bir araştırma olup; verilerin elde edilmesinde mülakat tekniği kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür araştırmasından sonra mülakat formları oluşturulmuş, oluşturulan formlar hakkında alanından uzman olan kişilerin görüşleri alınmış ve mülakat formlarına son şekli verilmiştir. Mülakat formları dijital ortamda uygulanmıştır. Toplanan veriler, MaxQda 2020 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya Doktor, Doktor Öğretim Üyesi, Doçent unvanlarına sahip 8 akademisyen katılmıştır. Araştırmacılar, nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün 1 olabileceği gibi 12’de olabileceğini (Patton, 1990: 196) ifade etmişlerdir. Bu durumda 8 katılımcı sayısının çalışma için yeterli olduğu görülmektedir.

3.3. Bulgular

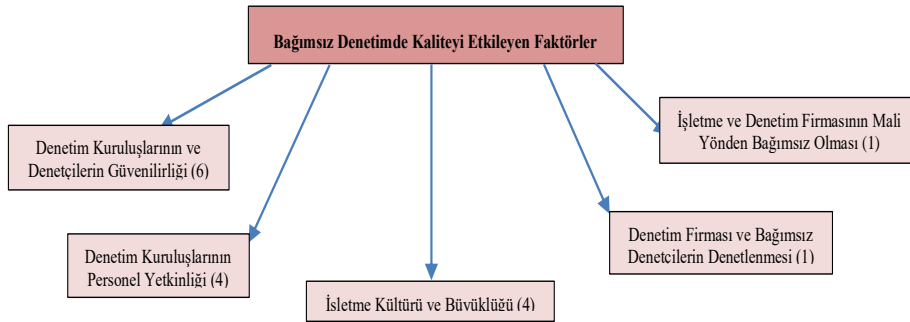
Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular 5 tema altında toplanmıştır. Bunlar; bağımsız denetimde kaliteyi etkileyen faktörler, muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler, muhasebe bilgi kalitesi ve bağımsız denetime yönelik görüşler, bağımsız denetim bilincinin muhasebe bilgi kalitesine etkisi ve bağımsız denetimin değerlendirilmesidir (Şekil 1).



Şekil 1. Muhasebe Bilgi Kalitesinde Bağımsız Denetim Bilincinin Etkisi: Nitel Bir Araştırmaya Ait Temalar Gösterimi

3.3.1. Bağımsız Denetimde Kaliteyi Etkileyen Faktörler

Araştırmanın ilk teması bağımsız denetimde kaliteyi etkileyen faktörler temasıdır. Temaya ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 2’de görülmektedir.



Şekil 2. Bağımsız Denetimde Kaliteyi Etkileyen Faktörler Temasına Ait Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli

Şekil 2’de görüldüğü gibi, bağımsız denetimde kaliteyi etkileyen faktörler teması 5 kod ile ifade edilmiş olup bu kodlar; “denetim kuruluşlarının ve denetçilerin güvenilirliği” 6 katılımcı, “denetim kuruluşlarının personel yetkinliği” 4 katılımcı, “işletme kültürü ve büyüklüğü” 4 katılımcı, “denetim firması ve bağımsız denetçilerin denetlenmesi” 1 katılımcı ve işletme ve “denetim firmasının mali yönden bağımsız olması” 1 katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

Katılımcılar bağımsız denetimi etkileyen en önemli faktörün denetim kuruluşu ve denetçilerinin güvenilir olması gerektiğini dile getirmişlerdir. K1, K2 ve K7 kodlu katılımcıların konuya ait ifadeleri şu şekildedir:

“Denetim süreci boyunca denetçilerin tarafsızlıklarını korumaları, işletmenin sunduğu iddialara mesleki şüphecilikle yaklaşımları, iç kontrol sisteminin etkinliğinin doğru tespiti bağımsız denetim kalitesini etkileyecektir.” (K1)

“Denetim kuruluşlarının güvenilirliği, denetim işini üstlenen denetçilerin raporlama bilinci, denetimin katma değerinin neler olduğunun tespitinin iyi yapılması gibi birçok faktörden bahsedebiliriz.” (K2)

“Bağımsız denetimin temel amacı, denetlenen kurum ve kuruluşların gerçek durumlarını eksiksiz ve doğru olarak; denetim raporundan istifade edecek paydaşlara sunmaktır. Söz konusu rapor ne kadar doğru, güvenilir ve açıklayıcı ise, kaliteli ve sorumluluğunu yerine getirmiş olacaktır. Bağımsız denetim/ Denetçi, taraf değildir; olmamalıdır.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod denetim kuruluşlarının personel yetkinliği kodudur. K2 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Bağımsız denetim kalitesini etkileyen pek çok faktör vardır. Bunların başında işletmelerin büyüklüğü, denetim kuruluşlarının personel yetkinlikleri, denetim kuruluşlarının güvenilirliği, denetim işini üstlenen denetçilerin raporlama bilinci, denetimin katma değerinin neler olduğunun tespitinin iyi yapılması gibi birçok faktörden bahsedebiliriz.” (K2)

“Denetim firması ve Bağımsız Denetçilerin mesleki yeterlilik yönüyle liyakatli ve ehliyetli kişiler olması gerekmektedir. Ticari kaygılarla ucuz ve yetersiz, bilgisiz ve özensiz kişilerin çalıştırılması işin daha en başından kalitesini ve güvenilirliğini olumsuz etkileyecektir.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod işletme kültürü ve büyüklüğü kodudur. K2, K4 ve K5 kodlu katılımcıların konuya ait ifadeleri şöyledir:

“Bağımsız denetim kalitesini etkileyen pek çok faktör vardır. Bunların başında işletmelerin büyüklüğü.” (K2)

“Faktörler, işletme kültüründen, denetim şirketinin büyüklüğüne, sürece, şeffaflığa, ücrete kadar birçok faktör sıralanabilir.” (K4)

“Özellikle denetlenen işletmenin kurumsallaşmış olması, etkin bir iç kontrol sistemine sahip olması muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttıracaktır.” (K5)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod denetim firması ve bağımsız denetçilerin denetlenmesi kodudur. K7 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Denetim firması ve Bağımsız Denetçilerin de sistematik olarak denetlenmesi, ciddi cezai müeyyideler uygulanması ve otokontrol sistemi ile mesleğin itibarının korunması gerekmektedir.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod işletme ve denetim firmasının mali yönden bağımsız olması kodudur. K7 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Denetim firması ve Bağımsız Denetçilerin mali yönden bağımsız olmalıdır. Doğrudan ya da dolaylı olarak özellikle denetlenen firmalar ve kurumlar ile mali açıdan bağı olmamalıdır. Denetim firması/ Denetçinin müşteri firma tarafından kiralanması ve ücretin müşteri firma tarafından ödenmesine rağmen hizmet sonuçlarından üçüncü tarafların (yatırımcılar gibi) faydalanması ciddi bir çelişki/çatışma sebebidir.” (K7)

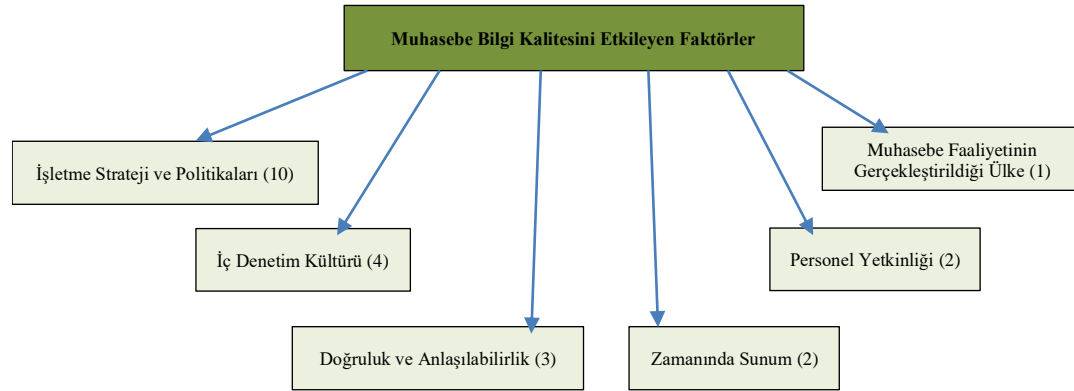
Tablo 1. Bağımsız Denetimde Kaliteyi Etkileyen Faktörler Teması

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Bağımsız Denetimde Kaliteyi Etkileyen Faktörler								
Denetim Firması ve Bağımsız Denetçilerin Denetlenmesi							*	
İşletme ve Denetim Firmasının Mali Yönden Bağımsız Olması							*	
Denetim Kuruluşlarının ve Denetçilerin Güvenilirliği	*	*		*	*		*	*
Denetim Kuruluşlarının Personel Yetkinliği		*		*	*		*	*
İşletme Kültürü ve Büyüklüğü		*		*	*			

Katılımcılara göre bağımsız denetimde kaliteyi etkileyen faktörler ile ilgili katılımcı görüşlerini katılımcı bazlı incelediğimizde Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcılar farklı noktalarda farklı yoğunluklarda yorumlarda bulunmuşlardır. Farklı katılımcıların farklı noktalarda yoğunlaştıkları noktaların büyüklüğü ve renk değişimleri ile görülmektedir. Tablo 1’e göre K5 kodlu katılımcı işletme kültürü ve büyüklüğü kodu ile ilgili yoğun görüşlerde bulunmuştur.

3.3.2. Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler

Araştırmanın ikinci teması olan muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler temasına ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 3’te görülmektedir.



Şekil 3. Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Temasına Ait Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli

Şekil 3 incelendiğinde muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler teması 6 kod ile ifade edilmiştir. Bu kodlar; “işletme strateji ve politikaları” 10 katılımcı, “iç denetim kültürü” 4 katılımcı, “doğruluk ve anlaşılabilirlik” 3 katılımcı, “zamanında sunum” 2 katılımcı, “personel yetkinliği” 2 katılımcı ve “muhasebe faaliyetinin gerçekleştirildiği ülke” 1 katılımcı tarafından dile getirildiği görülmüştür.

Katılımcılar tarafından yoğun olarak ifade edilen kod işletme strateji ve politikaları kodudur. Katılımcılar muhasebe bilgi kalitesini etkileyen en önemli faktörün işletme strateji ve politikaların olduğunu dile getirmişlerdir. K1, K2, K3 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Muhasebe bilgileri hazırlanırken yasal mevzuata, muhasebe standartlarına, muhasebe temel kavram ve ilkelerine, tek düzen muhasebe sistemine, etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket edilmesi.” (K1)

“Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler işletmelerin yapısı ile ilgili olan organizasyonel faktörler, işletmelerin dış çevresiyle alakalı olan dış çevre faktörleri.” (K2)

“Üst yönetimin politikaları ve işletmenin strateji ve politikaları muhasebe bilgi kalitesini etkileyen faktörler arasındadır.” (K3)

“Üçüncü olarak da gerek muhasebe standartlarının ve gerekse denetim standartlarının kamunun yani devletin ve üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini koruduğu kadar; firmaların ve paydaşlarının da hak ve menfaatlerini koruyacak şekilde adil ve uygulanabilir özelliklerde olması gerekir.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod iç denetim kültürü kodudur. K3, K5 ve K6 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“İşletmelerde etkin bir iç kontrol sisteminin varlığı, güvence ve danışmanlık noktasında iç denetim kültürünün gelişmesi.” (K3)

“İç kontrol sisteminin ve iç denetimin etkinliği.” (K5)

“Bilgi kalitesi politika ve standartları, bilgi kalite kontrolü ve raporlama, bilgi kalitesi geliştirme yaklaşımları, bilgi üretim stratejileri ve iç denetim unsurlarından oluşmaktadır.” (K6)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod doğruluk ve anlaşılabilirlik kodudur. K4, K6 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Doğruluk, anlaşılabilirlik, gerçeğe uygunluk vs. birbiri ile denetim ile ilişki içindedir.” (K4)

“Üretilen muhasebe bilgilerinin; ihtiyaca uygun, gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir.” (K6)

“Birincisi, firmaların sahipleri ve üst kademe yöneticilerinin samimiyeti, dürüstlüğü ve müsaade etmesi. Olan durum ne ise tüm yönleriyle ortaya çıkmasını kabul etmesidir.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod zamanında sunum kodudur. K4 ve K6 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Tam sunum, karşılaştırma, doğruluk, anlaşılabilirlik, gerçeğe uygunluk vs. birbiri ile denetim ile ilişki içindedir.” (K4)

“Üretilen muhasebe bilgilerinin; ihtiyaca uygun, gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir, zamanında sunum.” (K6)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod personel yetkinliği kodudur. K5 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“İşletme içindeki faktörleri; iç kontrol sisteminin ve iç denetimin etkinliği, personelin yetkinliği.” (K5)

“İkincisi, teknik yeterlilik ve doğru yöntemler ve kalifiye elemanlar. Mevcut durumu kanun ve yönetmeliklere uygun şekilde tespit ve raporlama yetkisi ve yeteneği olan personel gerekmektedir.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod muhasebe faaliyetinin gerçekleştiği ülkedir. K5 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“İşletme dışındaki faktörleri ise; yasalar, ülkenin ekonomik koşulları ve gelişmişlik düzeyi, gelir dağılımı ve bağımsız denetim kalitesi şeklinde sıralayabiliriz.” (K5)

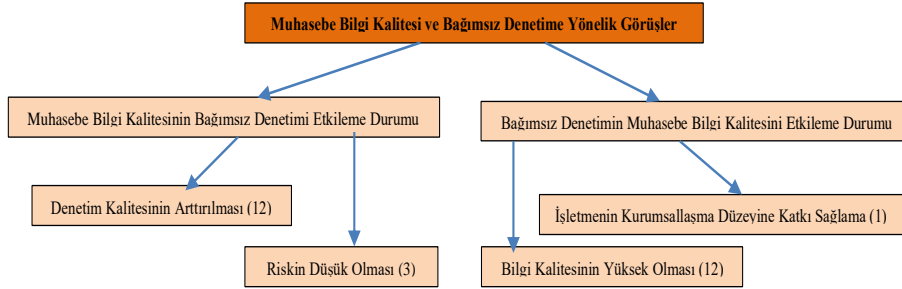
Tablo 2. Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler Teması

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler								
Zamanında Sunum				*		*		
Muhasebe Faaliyetinin Gerçekleştirildiği Ülke					*			
Personel Yetkinliği					*			
Doğruluk ve Anlaşılabilirlik				*		*	*	
İşletme Strateji ve Politikaları	*	*	*		*	*	*	*
İç Denetim Kültürü	*		*		*	*		

Katılımcılara göre muhasebe bilgi kalitesini etkileyene faktörler ile ilgili katılımcı görüşlerini katılımcı bazlı incelediğimizde Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcılar farklı noktalarda farklı yoğunluklarda yorumlarda bulunmuşlardır. Farklı katılımcıların farklı noktalarda yoğunlaştıkları noktaların büyüklüğü ve renk değişimleri ile görülmektedir. Tablo 2’ye göre K6 kodlu katılımcı işletme strateji ve politikaları kodu ile ilgili yoğun görüşlerde bulunmuştur.

3.3.3. Muhasebe Bilgi Kalitesi ve Bağımsız Denetim Kalitesine Yönelik Görüşler

Araştırmanın üçüncü teması olan muhasebe bilgi kalitesi ve bağımsız denetime yönelik görüşler temasına ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 4’te görülmektedir.



Şekil 4. Muhasebe Bilgi Kalitesi ve Bağımsız Denetime Yönelik Görüşler Temasına Ait Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli

Şekil 4’te olduğu gibi muhasebe bilgi kalitesi ve bağımsız denetime yönelik görüşler temasında 2 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler “muhasebe bilgi kalitesinin bağımsız denetimi etkileme durumu” ve “bağımsız denetimin muhasebe bilgi kalitesini etkileme durumu”dur.

3.3.3.1. Muhasebe Bilgi Kalitesinin Bağımsız Denetimi Etkileme Durumu

Muhasebe bilgi kalitesi ve bağımsız denetime yönelik görüşler temasının ilk kategorisi olan muhasebe bilgi kalitesinin bağımsız denetimi etkileme katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; “denetim kalitesinin arttırılması” ve “riskin düşük olması” olmak üzere 2 kod ile ifade edilmiştir

Katılımcılar tarafından yoğun olarak ifade edilen kod denetim kalitesinin arttırılması kodudur ve 12 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Riskin düşük olması kodu ise sadece 2 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar muhasebe bilgi kalitesinin kaliteli ve hatasız olmasının denetim kalitesini arttıracığından söz etmişlerdir. K1, K2, K5 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Bilginin değerini; doğruluk, ilgililik, tamlık, zamanlılık, güncellik, ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik, güvenilirlik ve ekonomiklik gibi birtakım özelliklere ne kadar sahip olduğu belirler. Muhasebe bilgileri, sayılan bu özellikleri ne kadar taşıyorsa o kadar kalitelidir ve bu bilgilerin kullanıldığı bağımsız denetim faaliyetinin kalitesini de o ölçüde artırır.” (K1)

“Elbette işletmelere ait olan muhasebe bilgilerinin kaliteli olması denetim sürecine katkı sağlayarak daha kaliteli bir deneyim işlevine ortam hazırlamaktadır.” (K2)

“Kalitesi artmış muhasebe bilgisi, bağımsız denetimin yükünü hafifletecektir. Doğal olarak bu durum dolaylı yönden bağımsız denetim kalitesini olumlu yönden etkileyecektir.” (K5)

“Bağımsız Denetim faaliyeti esas olarak Muhasebe Bilgi Sisteminin ürettiği veriler üzerinden yapılmaktadır. Hiç şüphesiz ki verilerin sağlıklı, doğru ve düzenli olması, bağımsız denetimin de kaliteli olmasını etkileyecektir.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod riskin düşük olması kodudur. Katılımcılar muhasebe bilgi kalitesinin bulgu ve denetim risklerini azalttığını ifade etmişlerdir. K4 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Bahsi geçen ölçütler muhasebe bilgi kalitesini arttıran unsurlardır. Dolayısıyla ilgili ölçütlere uygun hazırlanan bilgilerin kalitesi yüksektir ve bu bilgilerin kullanıldığı denetimde, risk seviyesi düşüktür.” (K1)

“Buradan hareket edilmesi durumunda üretilen muhasebe bilgilerinin doğru ve tutarlı olması bağımsız denetçilerin alacakları kararları daha isabetli hale getirecektir. Ayrıca denetçinin denetim faaliyetleri sürecinde karşılaşabileceği doğal risk düzeyi minimum düzeye indirilebilecek ve aynı zamanda bulgu riski de minimum düzeye inecektir.” (K6)

3.3.3.2. Bağımsız Denetimin Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileme Durumu

Muhasebe bilgi kalitesi ve bağımsız denetime yönelik görüşler temasının ikinci kategorisi olan bağımsız denetimin muhasebe bilgi kalitesini etkileme durumu katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; bilgi kalitesinin yüksek olması ve işletmenin kurumsallaşma düzeyine katkı sağlama olmak üzere 2 kod ile ifade edilmiştir

Katılımcılar tarafından yoğun olarak ifade edilen kod bilgi kalitesinin yüksek olması kodudur ve 12 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. İşletmelerin kurumsallaşma düzeyine katkı sağlaması kodu ise sadece 1 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. K1, K2, K3, K5 ve K8 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Bağımsız denetim; işletmenin finansal bilgilerinin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluğu ve doğruluğu konusunda kullanıcılara makul bir güvence sağlamak üzere görüş oluşturulması ve görüşün raporla ilgililere sunulması süreçlerini içeren bir faaliyet olduğundan bağımsız denetimin, işletmeleri gerçeğe uygun, doğru bilgileri sunmaya yönlendirdiği ve böylece muhasebe bilgi kalitesini artırdığı yönünde bir değerlendirme yapılabilir.” (K1)

“Denetimin etkin olması kaliteli olmasını beraberinde getirdiğinden ve kaliteli denetiminde muhasebede titizliği, özeni, dikkati gerektirdiğinden ötürü denetim kalitesi muhasebe bilgilerinin daha kaliteli bir şekilde oluşturulmasına büyük destek sağlar.” (K2)

“Buna ek olarak, muhasebe bilgi kalitesinin artırılmasında bağımsız denetimin tamamlayıcı ve hata ve hileleri tespit edici rolü hayati olduğundan bağımsız denetim kalitesi ile muhasebe bilgi kalitesi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.” (K3)

“Bu durumda doğal olarak muhasebe bilgi sistemi içerisinde hata ve hileleri asgariye indirecek ve muhasebe bilgi kalitesini arttıracaktır.” (K5)

“Bağımsız denetim kalitesi ile muhasebe bilgi kalitesi birbirini olumlu ve pozitif yönde etkileyen bir ilişki içerisindedir.” (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod işletmenin kurumsallaşma düzeyine katkı sağlama kodudur. K6 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Etkin bir bağımsız denetim mekanizmasının işlemesi muhasebe bilgi kalitesini etkileyen unsurlar dikkate alınarak değerlendirildiğinde; işletmelerin kurumsallaşma düzeyine önemli katkılar sağlayacağı açıktır.” (K6)

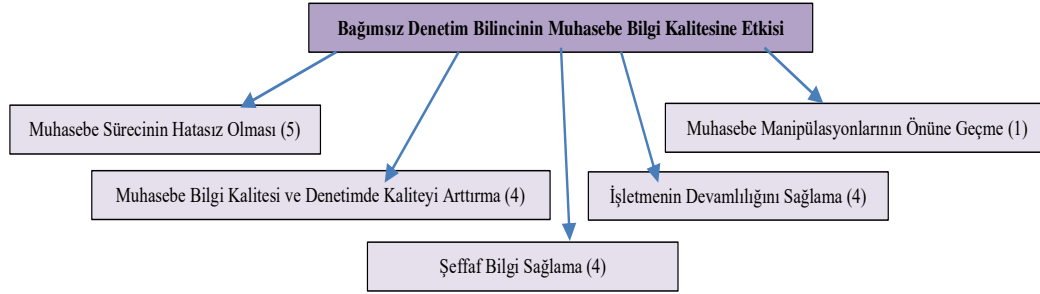
Tablo 3. Muhasebe Bilgi Kalitesi ve Bağımsız Denetime Yönelik Görüşler Teması

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Muhasebe Bilgi Kalitesi ve Bağımsız Denetime Yönelik Görüşler								
Muhasebe Bilgi Kalitesinin Bağımsız Denetimi Etkileme Durumu								
Denetim Kalitesinin Arttırılması	*	*	*		*	*	*	*
Riskin Düşük Olması	*			*		*		
Bağımsız Denetimin Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileme Durumu								
İşletmenin Kurumsallaşması Düzeyine Katkı Sağlama						*		
Bilgi Kalitesinin Yüksek Olması	*	*	*	*	*			*

Katılımcılara göre muhasebe bilgi kalitesi ve bağımsız denetime yönelik görüşler ile ilgili katılımcı görüşlerini katılımcı bazlı incelediğimizde Tablo 3’te görüldüğü üzere katılımcılar farklı noktalarda farklı yoğunluklarda yorumlarda bulunmuşlardır. Farklı katılımcıların farklı noktalarda yoğunlaştıkları noktaların büyüklüğü ve renk değişimleri ile görülmektedir. Tablo 3’e göre K1, K5 ve K8 kodlu katılımcılar işletme bilgi kalitesinin yüksek olması kodu ile, K2 kodlu katılımcı denetim kalitesinin artırılması kodu ile ilgili yoğun görüşlerde bulunmuşlardır

3.3.4. Bağımsız Denetim Bilincinin Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi

Araştırmanın dördüncü teması olan muhasebe bağımsız denetim bilincinin muhasebe bilgi kalitesine etkisi temasına ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 5'te görülmektedir.



Şekil 5. Bağımsız Denetim Bilincinin Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi Temasına Ait Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli

Şekil 5'teki veriler incelendiğinde, bağımsız denetim bilincinin muhasebe bilgi kalitesine etkisi teması 5 kod ile ifade edilmiştir. Bu kodlar; “muhasebe sürecinin hatasız olması” 5 katılımcı, “muhasebe bilgi kalitesi ve denetimde kaliteyi arttırma” 4 katılımcı, “şeffaf bilgi sağlama” 4 katılımcı, “işletmenin devamlılığını sağlama” 4 katılımcı ve “muhasebe manipülasyonlarının önüne geçme” 1 katılımcı tarafından dile getirildiği görülmektedir.

Katılımcılar tarafından yoğun olarak ifade edilen kod muhasebe sürecinin hatasız olması kodudur. Katılımcılar bağımsız denetim bilincine sahip şirketlerin muhasebe sürecinin hatasız olacağından bahsetmişlerdir. K3, K4, K5 ve K8 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“İşletme sahip ve yöneticileri denetimin sürecinin etkin ve verimli işlemesi konusunda hassas davranmalı, denetim işlevinin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi için denetçilerle yeterli bilgileri şeffaf bir şekilde sunmalıdır. Bu şekilde yaklaşımların hem denetim hem de işletmenin prestiji açısından önemi oldukça büyüktür. Ayrıca muhasebe bilgilerinin kaliteli olarak üretilmiş olması başarılı ve kaliteli bir denetimin gerçekleştirilmesi için büyük fayda sağlayacaktır. Bunların yansırı hata ve hileleri de tespitinde büyük önem arz eden bağımsız denetim kalitesinin muhasebe bilgi kalitesini arttıracığı da önemsenecek bir gerçektir.” (K2)

“Bağımsız denetim işletmelerin finansal tablolarındaki hata ve hile kaynaklı önemli yanlışlık risklerinin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla uygulanan bir mekanizma olduğundan bağımsız denetim konusunda farkındalığa sahip işletme üst yönetimleri ve sahip ve ortakları, bağımsız denetimi işletme faaliyetlerine pozitif katkı sağlayan bir süreç olarak görmektedir. Nitekim, işletmelerin paydaşlarıyla finansal anlamda iletişimini sağlayan finansal tabloların güvenilir ve gerçeğe uygun hazırlanması, ancak muhasebe sürecinin sağlıklı işlemesi ve kaliteli bilgi üretmesi ile mümkün olacaktır. Bağımsız denetim bu durumun temel güvencelerinden birisidir.” (K3)

“İşletmeler denetimi bir zorunluluktan ziyade işletme lehine bir uygulama olduğunun bilincinde olurlar ise daha sağlıklı bir ilişki içerisinde olurlar ve işletme sahiplerinin bağımsız denetim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine verecekleri destek muhasebe bilgi sistemi içerisindeki hataların tespit edilmesine olumlu katkı sağlayacaktır. Tespit edilen hataların düzeltilmesi de muhasebe bilgi kalitesini arttıracaktır.” (K4)

“Denetçiler denetim faaliyetini yürütürken herhangi bir ön yargı ve engellemeyle karşılaşmadan bağımsızca kanıt toplamalı ve değerlendirmelerde bulunmalıdır. Bununda teminatı, işletme sahiplerinin denetimin gerekliliği konusundaki bilincidir. Bu bilinç kaliteli bir denetim faaliyetinin yürütülmesini sağlayacak, kaliteli denetim muhasebe bilgi sistemi içerisindeki hata ve hilelerin engellenmesini sağlayarak muhasebe bilgi kalitesinin oluşmasına etki edecektir.” (K5)

“Bağımsız denetimin gerekliliği konusunda bilinçli olan işletme sahipleri, işletme körlüğü nedeniyle muhasebe bilgi sistemi içerisinde göremedikleri veya fark edemedikleri hata ve hileleri bağımsız denetim sayesinde tespit

edecekler ve gerekli müdahaleler ile bu olumsuz durumları ortadan kaldıracaklardır. Böylelikle muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler gerçeği yansıtan kaliteli bilgi haline dönüşecektir.” (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod muhasebe bilgi kalitesi ve denetimde kaliteyi artırma kodudur. Katılımcılar bağımsız denetim bilincine sahip şirketlerin bilgi ve denetim kalitesinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. K5, K6 ve K8 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Diğer bir şekilde ifade edecek olursak, işletme sahiplerinin denetimin gerekliliği konusunda bilinçli hareket etmesi denetimde kaliteye etki edecek, denetim kalitesi de muhasebe bilgi kalitesine olumlu bir şekilde etki edecektir.” (K5)

“İşletme sahiplerinin muhasebenin teknik mantığından korkmaları ve muhasebeyi sıkıcı bulmaları muhasebe bilgi kalitesini doğrudan etkilemektedir. Çünkü ön yargılı olarak hareket edilmesini tetikleyecek olan belirtilen gerekçeler muhasebe işlemlerinin üçüncü kişiler tarafından yapılmasına yol açacaktır. Sonucunda ise muhasebe okur yazarlığı olmayan bir yöneticinin, işletmesinin net işletme sermayesinden haberi olmayabileceği gibi.” (K6)

“Bağımsız denetimin gerekliliği konusunda bilinçli olan işletme sahipleri, işletme körlüğü nedeniyle muhasebe bilgi sistemi içerisinde göremedikleri veya fark edemedikleri hata ve hileleri bağımsız denetim sayesinde tespit edecekler ve gerekli müdahaleler ile bu olumsuz durumları ortadan kaldıracaklardır. Böylelikle muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler gerçeği yansıtan kaliteli bilgi haline dönüşecektir.” (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod şeffaf bilgi sağlama kodudur. Katılımcılar bağımsız denetim bilincine sahip şirketlerin şeffaf bilgi sağladıklarını ifade etmişlerdir. K1, K2 ve K3 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Yöneticilerin kötü giden işleri işletme ortaklarından gizlemek veya prim elde etmek gibi bir menfaat sağlamak için hileli işlemlere başvurmaları bu duruma örnek gösterilebilir. Yöneticiler tarafından yapılan hileli işlemlerin meydana getirdiği zararların diğer hile türleri ile kıyaslanamayacak ölçüde yüksek olduğu düşünüldüğünde, bağımsız denetimin işletme sahipleri için önemi daha iyi anlaşılacaktır.” (K1)

“İşletme sahip ve yöneticileri denetimin sürecinin etkin ve verimli işlemesi konusunda hassas davranmalı, denetim işlevinin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi için denetçilerle yeterli bilgileri şeffaf bir şekilde sunmalıdır. Bu şekilde yaklaşımların hem denetim hem de işletmenin prestiji açısından önemi oldukça büyüktür.” (K2)

“Bağımsız denetim işletmelerin finansal tablolarındaki hata ve hile kaynaklı önemli yanlışlık risklerinin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla uygulanan bir mekanizma olduğundan bağımsız denetim konusunda farkındalığa sahip işletme üst yönetimleri ve sahip ve ortakları, bağımsız denetimi işletme faaliyetlerine pozitif katkı sağlayan bir süreç olarak görmektedir. Nitekim, işletmelerin paydaşlarıyla finansal anlamda iletişimini sağlayan finansal tabloların güvenilir ve gerçeğe uygun hazırlanması, ancak muhasebe sürecinin sağlıklı işlemesi ve kaliteli bilgi üretmesi ile mümkün olacaktır.” (K3)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod işletmenin devamlılığını sağlama kodudur. K1 ve K7 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“İşletmenin temel hedeflerinden biri olan süreklilik, işletmenin rekabet edebilirlik gücüne bağlıdır. İşletmenin devamlılığı için paydaşlarına sunduğu bilginin şeffaflığı esastır. Eğer bir işletme bağımsız denetimden geçmişse yatırımcılar, kreditorler ve müşteriler başta olmak üzere tüm paydaşlar tarafından o işletmenin bilgileri daha güvenilir olarak algılanır. Bu durum işletmeye rekabet avantajı sağlayarak devamlılığı üzerine önemli ölçüde katkı sunar.” (K1)

“Güzel bir söz vardır; insan, bilmediği şeyin düşmanı olur diye. Bilmemek ya da belirsizlik ise korkutur. Bağımsız Denetimin temel amacının açık aramak, cezalandırmak ya da daha fazla vergi ödetmek gibi sebepler olmadığı, firmaların gerçek durumu görmesi ve ileriye dönük sağlıklı adımlar atması için bir rehber, yol haritası olduğu bilinci anlatılmalıdır.” (K7)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod muhasebe manipülasyonlarının önüne geçmedir. K1 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Ayrıca bağımsız denetim çalışması, işletme sahiplerine muhasebe manipülasyonlarının önüne geçme fırsatı sunmaktadır.” (K1)

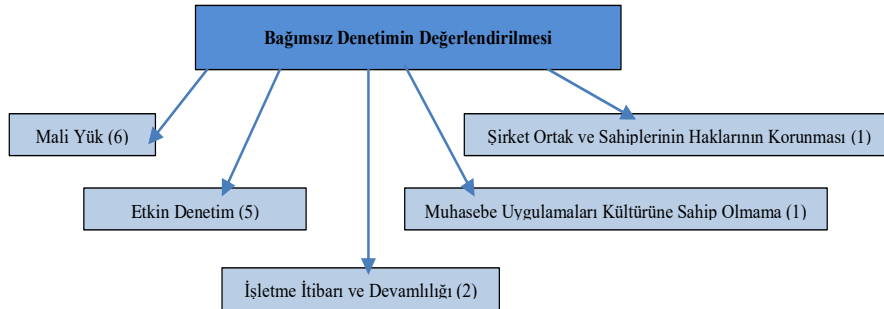
Tablo 4. Bağımsız Denetim Bilincinin Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi Teması

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Bağımsız Denetim Bilincinin Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi								
Muhasebe Manipülasyonlarının Önüne Geçme	*							
Muhasebe Bilgi Kalitesi ve Denetimde Kaliteyi Arttırma					*	*	*	*
Şeffaf Belgi Sağlama	*	*	*					
Muhasebe Sürecinin Hatasız Olması		*	*	*	*			*
İşletmenin Devamlılığını Sağlama	*						*	

Katılımcılara göre bağımsız denetim bilincinin muhasebe bilgi kalitesine etkisi ile ilgili katılımcı görüşlerini katılımcı bazlı incelediğimizde Tablo 4’te görüldüğü üzere katılımcılar farklı noktalarda farklı yoğunluklarda yorumlarda bulunmuşlardır. Farklı katılımcıların farklı noktalarda yoğunlaştıkları noktaların büyüklüğü ve renk değişimleri ile görülmektedir. Tablo 4’e göre K1 ve K7 kodlu katılımcılar işletmenin devamlılığını sağlama kodu ile ilgili yoğun görüşlerde bulunmuşlardır.

3.3.5. Bağımsız Denetimin Değerlendirilmesi

Araştırmanın son teması olan muhasebe bağımsız denetimin değerlendirilmesi temasına ait hiyerarşik kod alt kod modeli Şekil 6’da görülmektedir.



Şekil 6. Bağımsız Denetimin Değerlendirilmesi Temasına Ait Hiyerarşik Kod Alt Kod Modeli

Şekil 6 incelendiğinde, bağımsız denetimin değerlendirilmesi teması 5 kod ile ifade edilmiştir. Bu kodlar; “mali yük” 6 katılımcı, “etkin denetim” 5 katılımcı, “işletme itibarı ve devamlılığı” 2 katılımcı, “muhasebe uygulamaları kültürüne sahip olamama” 1 katılımcı ve “şirket ortak ve sahiplerinin haklarının korunması” 1 katılımcı tarafından dile getirildiği görülmüştür.

Katılımcılar tarafından yoğun olarak ifade edilen kod mali yük kodudur. Katılımcılar bağımsız denetimi bazı şirketlerin mali yük olarak gördüğünü ifade etmişlerdir. K1, K3, K7 ve K8 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Bağımsız denetim faaliyetleri işletmelere parasal ve zamansal olarak bazı maliyetler getirmektedir.” (K1)

“Ancak, işletmeler tarafından bağımsız denetim sürecinin yeterince anlaşılabilmesi, işletmelerin kurumsallaşma sürecindeki sorunları ve maliyet unsuru bağımsız denetimin bir yük olarak algılanmasındaki önemli faktörlerdir.” (K3)

“İki uç noktadan bakılan bir konudur. Firmaya yük ve özellikle de maddi açıdan külfet olarak görenler olduğu gibi.” (K7)

“Denetim, ücreti işletme tarafından ödenen bağımsız ve uzmanlık gerektiren bir faaliyettir. İşletmeye belirli bir maliyetinin olması ve sunulan bilgilerin olduğu gibi kabul edilmesini isteyen işletme sahipleri için bağımsız denetim bir yük olarak görülmektedir.” (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod etkin denetim kodudur. K2, K4, K5 ve K8 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Bağımsız denetim işletmelerin önceden saptanmış ölçütlere uygun faaliyetler yapıp yapmadığını tespit etmesi amacıyla kanıtların toplanması, değerlendirilmesi ve ilgililere raporlanması sürecini içerdiğinden büyük bir fırsat niteliğindedir. Ayrıca bağımsız denetim işletme sahip ya da yöneticilerin zaman zaman tespit edemediği yolsuzlukları, hileleri ve hataları etkin bir şekilde ortaya çıkardığı için de bir fırsattır.” (K2)

“Bazı işletmeler bağımsız denetimi yük olarak görürken, bazı işletmeler ise aksaklıkların tespit edilebilmesi için bir fırsat olarak görmektedir.” (K4)

“İşletme sahipleri finansal bilgilere göre işletmenin geleceği ile ilgili birtakım kararlar almaktadır. Bu kararların işletmenin lehine isabetli olabilmesi için finansal bilgilerin gerçeği yansıtması gerekir. Finansal bilgilerin gerçeği yansıttığına dair teyit isteyen veya muhasebe bilgi sistemi içerisinde eksiklikleri tespit edip düzeltmek isteyen işletme sahipleri için bağımsız denetim bir fırsat olarak görülürken.” (K5)

“Ancak, dışarıdan tarafsız olan uzman kişilerin bilgilerinden faydalanmak isteyen işletme sahipleri için bağımsız denetim bir fırsattır.” (K8)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod işletme itibarı ve devamlılığı kodudur. K1 ve K3 kodlu katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Ancak bağımsız denetimin; işletme körlüğünün önüne geçen, dışardan bağımsız bir bakış açısıyla işletmenin değerlendirilmesini sağlayan ve işletme devamlılığı üzerine önemli katkılar sunan bir faaliyet olduğu bilincinde olan işletmeler için bir fırsattır.” (K1)

“Bağımsız denetimin temel faydaları incelendiğinde, işletmenin itibarının artması.” (K3)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod muhasebe uygulamaları kültürüne sahip olamama kodudur. K6 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Türkiye’de bağımsız denetim işletme yöneticileri tarafından yük olarak görülmektedir. Şöyle ki gerek işletme sahiplerinin gerekse kanun koyucuların muhasebe uygulamaları konusunda yeknesak bir kültüre sahip olmamaları ve muhasebe işlemlerinin birçok farklı kanunla kontrol altına alınması işletme sahiplerini özellikle korkutmaktadır.” (K6)

Katılımcılar tarafından ifade edilen diğer kod şirket ortak ve sahiplerinin haklarının korunması kodudur. K3 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadeleri şöyledir:

“Bağımsız denetimin temel faydaları incelendiğinde, işletmenin itibarının artması, ortak ve sahiplerin haklarının korunması, ucuz maliyetli ve geniş sermaye imkanlarına erişime katkı sağlaması.” (K3)

Tablo 5. Bağımsız Denetimin Değerlendirilmesi Teması

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8
Bağımsız Denetimin Değerlendirilmesi								
Muhasebe Uygulamaları Kültürüne Sahip Olamama						*		
Şirket Ortak ve Sahiplerinin Haklarının Korunması			*					
Etkin Denetim		*	*	*	*			*
İşletme İtibarı ve Devamlılığı	*		*					
Mali Yük	*		*		*		*	*

Katılımcılara göre bağımsız denetimin değerlendirilmesi ile ilgili katılımcı görüşlerini katılımcı bazlı incelediğimizde Tablo 5’te görüldüğü üzere katılımcılar farklı noktalarda farklı yoğunluklarda yorumlarda bulunmuşlardır. Farklı katılımcıların farklı noktalarda yoğunlaştıkları noktaları görülmektedir. Tablo 5’e göre K2,

K3, K4, K5 ve K8 kodlu katılımcılar etkin denetim görüşünde bulunmuşlar. K1, K3, K5, K7 ve K8 kodlu katılımcılar mali yük konusunda görüşler bildirmiştir. K1 ve K3 kodlu katılımcı işletme itibarı ve devamlılığı konusunda görüş bildirirken, sadece K3 kodlu katılımcı şirket ortak ve sahiplerinin haklarının korunması hakkında, K6 kodlu kullanıcı ise sadece muhasebe uygulamaları kültürüne sahip olmama konusunda görüşte bulunmuşlardır.



Şekil 7. Kod Bulutu

Katılımcıların ifadelerinin yoğunluğa göre dağılımı Şekil 7’de gösterilmektedir. Büyük punto ile yazılan kavramlar daha yoğun olarak kullanılan ifadeleri göstermektedir. Daha küçük punto ile yazılan kavramlar, kodların daha az yoğunlukta kullanıldığını göstermektedir.

4. SONUÇ

Her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da bilgi kalitesi sağlanmalıdır. Muhasebe bilgi sistemi içerisinde üretilen bilgiler her türlü ekonomik ve yatırım kararlarında kullanılmaktadır. Bu yönüyle muhasebe bilgi kalitesi ülke ekonomileri açısından büyük önem taşımaktadır. Doğru, güvenilir ve gerçeği yansıtan bilgi isabetli kararlar alınmasını ve bu sayede doğru işler yapılmasını sağlayacaktır. Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bağımsız denetim bu faktörlerden biridir. Bu kapsamda, bağımsız denetim ve muhasebe bilgi kalitesine yönelik akademik çalışmalar güncelliğini korumaktadır.

Denetim, ücreti işletme sahipleri tarafından ödenen bağımsızlık ve uzmanlık gerektiren bir faaliyettir. Bağımsız denetim, işletmeye belirli bir maliyetinin olması ve sunulan bilgilerin olduğu gibi kabul edilmesini isteyen işletme sahipleri tarafından bir yük olarak görülürken, denetimin uzmanlığından faydalanmak isteyen işletme sahipleri ise bağımsız denetimi bir fırsat olarak görmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan analizlerde, işletme sahiplerinin bağımsız denetimin gerekliliği konusunda bilinçli yaklaşımının işletmeye bazı avantajlar sağladığı sonucu elde edilmiştir. Bu avantajlar;

- İşletme körlüğünün önüne geçme,
- Bağımsız denetimi faaliyetini yürütenlere ve ilgililere şeffaf bilgi sağlama,
- Muhasebe manipülasyonların önüne geçme,
- Muhasebe sürecinin hatasız olması,
- Muhasebe bilgi kalitesi ve denetimde kaliteyi artırma ve
- İşletmenin devamlılığını sağlama imkânıdır.

Bazı işletmeler bağımsız denetimi; işletmeye belirli bir maliyetinin olması ve gerek işletme sahiplerinin gerekse kanun koyucuların muhasebe uygulamaları konusunda yeknesak bir kültüre sahip olmamaları nedeniyle yük olarak görürken, bazı işletmeler tarafından ise etkin bir bağımsız denetim, işletmenin itibarı ve devamlılığı, şirket ortak ve sahiplerinin haklarının korunması için bir fırsat olarak görülmektedir. Her ne kadar farklı düşüncelerin olduğu

tespit edilse de bağımsız denetimin faydaları düşünüldüğünde denetimin işletmeler için bir fırsat olarak görülmesi gerektiği sonucu elde edilmiştir. Çalışmanın diğer bir sonucu ise; bağımsız denetimin muhasebe bilgi kalitesini, muhasebe bilgi kalitesinin bağımsız denetimi etkileme durumu değerlendirildiğinde, muhasebe bilgi kalitesi ile bağımsız denetim kalitesi arasında karşılıklı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğudur.

Çalışma nitel bir araştırmadır ve muhasebe ve denetim alanında çalışmalar yapan akademisyenlere uygulanmıştır. Bundan sonraki çalışmalar hem nitel hem de nicel yöntem birlikte tercih edilebilir. Uygulama ise, aktif olan denetçilerle yapılabilir veya “bağımsız denetimin yük mü? fırsat mı? olduğu, muhasebe sistemindeki iyileştirmelere bağımsız denetimin ne gibi katkısının olduğu?” soruları işletme sahiplerine sorulabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Onay: Bu çalışma için etik onay, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Etik Kurulu’ndan 12.08.2022 tarih ve E-72321963-824.02.03-145509 sayı olarak alınmıştır.

Yazar Katkısı: Nurettin Koca (%100)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that there is no conflict of interest.

Funding: The author received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Ethical Approval: The approval of the Kahramanmaraş Sütçü İmam University Publication Ethical Committee no E-72321963-824.02.03-145509 dated 12.08.2022 was obtained for this study.

Author Contributions: Nurettin Koca (100%)

KAYNAKÇA

- Ahmad, A. ve İlyas, M. (2019). Does audit quality improve quality of accounting information in Pakistan's capital market. *City University Research Journal*, 9(1), 206-219. Erişim adresi: <http://cusitjournals.com/index.php/CURJ/article/view/163/146>
- Arıcı, N. D., ve Kargın, M. (2017). Muhasebe bilgilerinin kalitesini etkileyen faktörler üzerine bir literatür incelemesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 24(1), 215-232. doi:10.18657/yonveek.307530
- Çankaya, F., Karakaya, A. ve Keleş, N. (2019). Muhasebe bilgi kalitesinin boyutlarının incelenmesi: bir uygulama. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 8(16), 161-182. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/919902>
- Dalkılıç, E. (2019). Muhasebe bilgi kalitesinin firma performansı ve firma değeri üzerine etkisinin incelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye.
- Demir, M. ve Onocak, D. (2021). Muhasebe bilgisinin çevresi ve muhasebe bilgi kalitesini artıran ve azaltan faktörler. *Journal of Academic Value Studies*, 7(3), 210-230. doi:10.29228/jav.51813
- Dinçer, B. (2010). Uluslararası muhasebe harmonizasyonu ve çevresel faktörler. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 64, 95-109. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruoneri/issue/17894/187674?publisher=e-dergi-marmara>
- Elitaş, B. L. (2013). Muhasebe manipülasyonu ve muhasebe bilgi kalitesine etkisi. *Muhasebe ve Finans Dergisi*, 58, 41-53. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35643/396412>
- Ertan, Y. (2011). Türkiye muhasebe standartlarının denetim ve muhasebe kalitesi üzerindeki etkisi: bir uygulama, Yayınlanmış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye.
- Gücenme Gençoğlu, Ü. ve Ertan, Y. (2012). Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye’deki Durum. *Muhasebe ve Finans Dergisi*, 53, 1-24. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35632/396089>

-
- Karyağdı, N. G. ve Koca, N. (2022). Bağımsız denetim kalitesi muhasebe bilgi kalitesini etkiler mi? yapılan çalışmalar açısından bir değerlendirme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 147-164. doi:10.54831/vanyyuiibfd.1155675
- Kaya, G.A. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının bağımsız denetim konusundaki düşüncelerine ilişkin bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 335-351. doi:10.18069/firatsbed.726523
- Koca, N. (2021). *Bağımsız denetimde beş boyutlu kalite algısı ölçeği*. Gazi Kitabevi.
- Köse, E. (2019). Finansal raporlama standartlarının muhasebe kalitesi üzerine etkisi ve bir uygulama, Yayınlanmış Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye.
- Özçelik, H. (2018). Kurumsal yönetim temelinde muhasebe bilgi kalitesinin geliştirilmesi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 532-547. doi:10.29067/muvu.341191
- Patton, M. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Beverly Hills. CA: Sage.
- Phomlaphatrachakom, K. (2020). Accounting control system, accounting information quality, value creation, and firm success: An empirical investigation of auto parts businesses in Thailand. *International Journal of Business*, 25(2), 159-177. Erişim adresi: <https://ijb.cyut.edu.tw/var/file/10/1010/img/866/V25N2-4.pdf>
- Sevilengül, O. (2014). *Genel Muhasebe*. Gazi Kitabevi.
- Soderktrom, NS. ve Sun, KJ. (2008). IFRS Adaption and Accounting Quality: a Review, *European Accounting Review*, 16(4), 675-702. doi: 10.1080/09638180701706732
- Xu, H. (2015). What are the most important factors for accounting information quality and their impact on ais data quality outcomes?. *Journal of Data and Information Quality (JDIQ)*, 5(4), 1-22. doi:10.1145/2700833

SUMMARY

Introduction

Organizations will always seek for reliable information to continue to exist under changing economic conditions. While they may sometimes need external information for their activities, most of the time, they will rely on their own accounting information system for reliable information. Accounting information system produces information about organizational assets, organizational methods for the use of such assets, various changes (increase/decrease) in organizational assets as a result of organizational activities and financial conditions in an organization. It is of vital importance for an organization to receive reliable, impartial and unbiased information from their accounting information systems for a healthy decision-making process, which requires a high-quality accounting information system. Accounting information quality can be defined as the consistence between accounting information in a financial statement and users of financial statements. There are many factors which affect accounting information quality to ensure an effective organizational management.

Being one of the important factors for accounting information quality, independent auditing is a process which offers reliable information for different shareholders, identifies accounting mistakes, reveals drawbacks in an accounting information system and informs authorities about these drawbacks. Organization authorities must be well-informed about such complex processes to reach a particular awareness about the necessity of independent auditing. Awareness of independent auditing can be defined as organizational authorities' attitudes and behaviors regarding the necessity of independent auditing. Organizational authorities with an awareness of independent auditing will provide independent auditors with necessary conditions to carry out their tasks effectively without interrupting their activities, which will undoubtedly result in an effective auditing process and increase accounting information quality.

Objective

As one of the foremost information users, organizational authorities' awareness of independent auditing will definitely enhance the quality of independent auditing, which will contribute to accounting information quality positively. In this respect, the present study aims to analyze the effects of organizational authorities' awareness of independent auditing on accounting information quality.

Method

The present study used interviews for qualitative data collection. Following a preliminary literature review on the topic, an interview form was created upon the suggestions of different specialists. Interview forms were created in a digital environment, and the collected data were analyzed using MaxQda 2020 program. 8 different academics holding a PhD, an assistant professor or an associate professor participated in the study.

Findings

The findings of the present study were divided into five different categories as follows: quality affecting factors in independent auditing, quality affecting factors in accounting information, views on accounting information quality and independent auditing, the effects of awareness of independent auditing on accounting information quality and evaluation of independent auditing.

Conclusions

Auditing is a professional and independent service paid by organizational authorities. While some organizational authorities may view independent auditing as a burden due to its respective costs for the organization and auditors' potential criticism for its financial statements, some authorities will consider it as a perfect opportunity to benefit from auditors' professional experience. The analysis results of the present study demonstrated that organizational authorities' positive attitude towards and awareness of independent auditing offered various advantages for an organization such as organizational blindness, offering transparency for internal auditors and other related staff, preventing accounting manipulation, ensuring error-free accounting reports, increasing accounting information and auditing quality as well as organizational sustainability.

Although some organizations tend to consider independent auditing as an unnecessary burden due to its remarkable costs for them and lack of a comprehensive legislative culture for accounting applications, an effective independent auditing process is often an opportunity to ensure organizational sustainability and reputation and to protect owners' and other shareholders' rights and interests. It can be stated that despite varying views on the function of independent auditing, its advantages outweigh its drawbacks, and therefore it must be considered as an opportunity for all organizations. It can be also concluded that independent auditing and accounting information quality are interdependent concepts and affect each other, pointing to a positive correlation between accounting information quality and independent auditing.